

zima 2022, 27. ročník, 7,20 €, arch.sk

ARCH

o
architektúre
a inej
kultúre

Ján Studený: Od nearchitektúry k architektúre

TRADÍCIA V DIZAJNE SÚČASNÝ ODEV SO VŠITOU TRADÍCIOU

ORGANIZUJE	© ÚĽUV, štátna príspevková organizácia Ministerstva kultúry SR, v Bratislave, 2021
UMELCI	Marcel Holubec W., Martin Hrča, Mišena Juhász, Ľubica Poncik a Henrieta Thořt
GRAFIKA A WEB	Peter Simonik – ALLT STUDIO
MÓDNE FOTOGRAFIE	Mariana Tomanová
MODELKA	Patrícia H. – EXIT model management, s. r. o.
STYLING	Ľubica Poncik
VIZÁŽ	Michaela Warenitsová
LOKÁCIA	Slovenská ľudová majolika, Modra
PRODUKTOVÉ FOTOGRAFIE	Peter Simonik – ALLT STUDIO
ARCHITEKTA	Daniela Kytková

Výstava autorských kolekcií piatich textilných a odevných dizajnérov a dizajnérok nadväzuje na rôzne vrstvy tradícií, ale aj na obdobné počiny ÚĽUV-u z minulosti. Od založenia organizácie v roku 1945 ju formovali súdobí výtvarníci a výtvarníčky, ktorí sa inšpirovali tradičnými remeslami a výrobou. S ÚĽUV-om spolupracovalo aj niekoľko dizajnérov, ktorí pôsobili v bratislavskej Škole umeleckých remesiel. Sám Josef Vydra, riaditeľ ŠUR-ky, bol veľký znalec slovenského ľudového umenia. S určitou básnickou licenciou by sa dalo povedať, že ÚĽUV je niečo ako ľudové, lokálne (možno v počiatkoch cielene antizápadné) pokračovanie Bauhausu. Vieme, že stopovanie inšpirácií a vplyvov v dizajne je náročné, takisto definície odborného, insitného a ľudového narážajú na svoje limity. Aké je percento tradície a inovácie v konkrétnom produkte? To zaujímavé sa často deje na rozhraniach. Väčšina dizajnérov a dizajnérok sa snaží prísť s originálnym riešením problému, inšpirácie v tradíciách môžu mať veľa foriem. Pojmy ako ľudové a národné už (našťastie) neznamenaajú to, čo pred sto rokmi. Pozrime sa, kde je vízia a kde sú čiastkové výstupy našej emblematickej remeselnej inštitúcie dnes.

Tento projekt vznikol ako putovná výstava a má za sebou uvedenie v Zlíne a Budapešti. Rozpracované sú ďalšie spolupráce. Veríme, že produkčný tím vyšliape stále zarastajúcu cestičku kultúrnej diplomacie a podarí sa realizovať pravidelnejšie série výstav (nielen) dizajnu v sieti Slovenských inštitútov. Jedným z predskokanov bol aj projekt Dialógy SK – Malé a väčšie témy slovenského dizajnu, ktorý vznikol pri príležitosti predsedníctva rady EÚ v roku 2016. Putovná výstava predstavovala výber autorov dizajnerskej scény na Slovensku od kurátoriek Kataríny Hubovej a Adrieny Pekárovej. Práve dizajn a remeslo sú výborné platformy na nadväzovanie široko ponímaných (medzinárodných) kultúrnych spoluprác – dokážu osloviť veľmi rozsiahle publikum, pretože sa týkajú predmetov každodennej potreby a často nepotrebujú iný ako vizuálny jazyk.

Potenciál osloviť širokú verejnosť majú aj produkty zo série Tradícia v dizajne. Fungujú i bez poznania kontextu, štúdiom však získavajú ďalšie cenné vrstvy. Všetci vystavujúci autori a autorky vychádzajú vo svojej tvorbe z tradície inak. Určité vplyvy možno hľadať na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave, kde prešli kurzmi viacerých vyučujúcich, ktorých tvorba sa v minulosti spájala aj s ÚĽUV-om. Ďalšie smerovanie vychádza z výchovy a pozorovania. Každý autor má rozpoznateľný a originálny rukopis, ktorý určuje jeho tvorbu, no vystavené odevy a odevné doplnky spája inovatívna väzba na tradičné remeslo, tradičné technológie i motívy. Spoločnou tendenciou vystavujúcich je aj návrat k poctivosti remesla a úcta k hodnotám pretrvávajúcim stáročia. Charakterizuje ich návrat k prírode, prírodným materiálom a udržateľnosti, ktorý je dnes význačným trendom.

Dizajnéri a dizajnéry v ÚĽUV-e pestujú, reinterpretojú a oživujú tradičné remeslá, ako je plisovanie, tkáčstvo, pletiarstvo, makramé, vyšivkárstvo či modrotlač. Okrem textilných techník a materiálov ich oslovuje aj tradičná architektúra (napríklad štruktúra šindľov),

habánska majolika, ale i diela významných osobností tejto sféry našej kultúry, ako je napríklad Karol Plicka. Systematické zachovávanie a rozvíjanie lokálnej kultúry je neoddeliteľnou súčasťou zdravia celej spoločnosti. Na verejnosti kolujú rôzne mýty, že remeselníci sú už prekonaní spiatočníci, ktorých zaujímajú iba valašky, fujary a kroje, že ľudové je automaticky amatérske, gýčové a zastarané. Folklor sa zneužíva na dekorovanie mocenských ambícií. Alebo sa bojíme nabúrať „čistotu“ a autenticitu historického materiálu.

Stereotypy sú na to, aby sa búrali, a tak už v roku 2010 vznikol v ÚĽUV-e projekt s názvom „otvorený ateliér“, ktorý je práve nástrojom na organizovanie spoluprác a zmluvných vzťahov s externými dizajnérmi, školami a výrobcami ľudových umeleckých výrobkov. Jeho hlavným cieľom je hľadanie nového, estetického zhodnotenia tradičného ľudového výtvarného prejavu, obohatenie a aktualizácia. ÚĽUV by mal v tomto procese hrať úlohu sprostredkovateľa aj zabezpečiť podmienky na rozvoj remesla. Zámerom je rozvíjať ľudovú výrobu na Slovensku, rozšíriť trh so slovenskými dizajnerskými produktmi inšpirovanými ľudovou tvorbou o každodenné a cenovo prístupné predmety. Veríme, že kvalita pretrvá aj v ťažkých podmienkach ustavičných finančných škrtoch rozpočtov verejných kultúrnych inštitúcií. Bez záujmu a širokej verejnej podpory nebude totiž ani tradícia, ani inovácia.

Zuzana Duchová